

СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МОВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН»

Н.Г. Шарата

Т.П. Кравченко

ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Використання сучасних педагогічних технологій в освітньому процесі закладів вищої освіти створює нові можливості реалізації дидактичних принципів індивідуалізації та диференціації навчання, позитивно впливає на розвиток пізнавальної діяльності молоді, їхньої творчої активності, свідомості, реалізує умови переходу від навчання до самоосвіти.

Нині проблема використання сучасних педагогічних технологій у закладах вищої освіти набуває особливої актуальності та важливості. Одним із перспективних напрямків розвитку навчання у світі сьогодні є змішане навчання, яке впроваджують у систему аудиторного навчання та самоосвіти здобувачів.

Реалізація концепції змішаного навчання (blended learning) є новим механізмом проведення перетворень у нашій країні – це відносно новий підхід в освітньому процесі закладів вищої освіти, що створює сприятливе освітнє інформаційне середовище, систему комунікацій, які надають необхідну навчальну інформацію.

Сьогодні у вітчизняній та зарубіжній науці існує багато різних підходів щодо трактування поняття «змішане навчання». Насамперед, воно як інструмент модернізації сучасної освіти на практиці – це новостворені педагогічні методи, що поєднують традиційні підходи організації освітнього процесу, де здійснюється передача знань, та технології електронного навчання. На думку вітчизняних авторів А. Стрюка, Ю. Триуса, В. Кухаренка, змішане навчання – це цілеспрямований процес здобування знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання й взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання за наявності самоконтролю студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання.

Таким чином, blended learning – це освітня концепція, у межах якої здобувач вищої освіти опановує знання і самостійно (онлайн), і очно (з

науково-педагогічним працівником). Перевагами даного підходу у навчанні є можливість контролювати час, місце, темп і шлях вивчення матеріалу. За своєю суттю *blended learning* – це поєднання традиційних аудиторних занять та сучасної цифрової освіти.

Основними елементами моделі змішаного навчання є лекційні та практичні заняття, семінари, практичні завдання (самостійні та контрольні роботи, реферати, презентації, «круглі» столи, бесіди, тренінги тощо), навчальні матеріали (підручники, методичні посібники, словники, енциклопедії), он-лайн спілкування (чат, форум, e-mail), індивідуальні та групові он-лайн проекти, аудіо- та відеолекції, анімації.

Модель змішаного навчання не передбачає радикальної відмови від класичної моделі, оскільки очна освіта дає важливі мовні, соціокультурні навички і має емоційну складову, а стає лише підходом, який заклади вищої освіти можуть застосовувати «тут і зараз», актуалізуючи освітньо-виховний процес.

Науково-педагогічний працівник в аудиторії – це насамперед, особистість, зі своєю життєвою позицією, професійною філософією, живий та емоційний, який може бути різним: сумним, веселим, сердитим, добрим... Він залишається в освітньому процесі, але його роль кардинально змінюється. Проте і електронне навчання має свої переваги, перш за все, це індивідуалізація. Здобувачів вищої освіти багато, і неможливо кожному приділити достатньо уваги і часу – використовуючи електронну форму навчання, викладач контактує безпосередньо тільки з конкретним здобувачем.

Основне завдання науково-педагогічного працівника, застосовуючи модель змішаного навчання, грамотно скласти курс і розподілити навчальний матеріал. Необхідно вирішити, який матеріал необхідно опрацювати під час аудиторних занять в закладі вищої освіти, а що можна засвоїти, вивчити і вирішити вдома, які завдання підходять для індивідуальних занять, а які – для групової роботи.

На нашу думку, змішане навчання передбачає, що базовий матеріал викладається на лекційних та практичних заняттях, а розширений і поглиблений – здобувачі засвоюють у процесі електронного навчання. Заняття проходять у формі захисту проектів, презентації, дебатів або дискусії між здобувачами вищої освіти або викладача із здобувачами. Електронний блок повинен містити проекти для роботи в групі, творчі, лабораторні та практичні завдання, довідкові матеріали і посилання на додаткові матеріали в мережі Інтернет, підсумкові тести, а також завдання підвищеної складності для обдарованих здобувачів.

Модель змішаного навчання має свої переваги та недоліки. Аналізуючи всі переваги, потрібно зазначити, що *blended learning* вчить організовувати і планувати роботу самостійно, незалежно здобувати й аналізувати знання, шукати і відбирати інформацію, приймати рішення, формувати навички презентації проектів, займатися самоосвітою.

Проте, незважаючи на значні переваги, використання моделі змішаного навчання має певні недоліки, з-поміж яких небажання окремих науково-педагогічних працівників використовувати електронне навчання, недостатній рівень володіння технологіями викладачів та здобувачів, залежність від техніки та Інтернету. Слід зазначити, що впровадження змішаної форми навчання вимагає значних зусиль із боку викладача.

На сьогодні перед сучасним науково-педагогічним працівником стоїть непросте завдання: навчаючись і перебудовуючись, навчити і підготувати грамотне майбутнє покоління. Кожен науково-педагогічний працівник, застосовуючи модель змішаного навчання має можливість бути сучасним, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати найновітніші досягнення техніки в своїй професійній діяльності.

Модель змішаного навчання спробували застосувати на кафедрі українознавства Миколаївського національного аграрного університету під час викладання курсу української мови (за професійним спрямуванням), оскільки у XXI ст. мовна фахова підготовка здобувачів вищої освіти аграрного вищого навчального закладу набуває великого значення в контексті тих завдань, що стоять перед освітянами. Упровадження української мови в систему вищої світи, зростання ролі її як мови професії створює умови для досконалого опанування не тільки її граматичних, стильових особливостей, але й системи нової сучасної термінології, зокрема економічної для здобувачів Навчально-наукового інституту економіки та управління.

Ті кардинальні зміни, яких зазнає економіка України, мають своє мовне вираження. Тому, вивчаючи українську мову, здобувач вищої освіти має чітко усвідомлювати всю глибину і взаємопроникливість економічних явищ та процесів, а також на високому рівні вільно володіти українською мовою. Мова є засобом спілкування, а професія – інформаційним матеріалом, який використовуємо для вирішення важливих проблем економічного, господарського життя, завдяки доречному, умілому, правильному виборі мовних одиниць. Знання мови професії підвищує ефективність праці, продуктивність виробництва, допомагає краще орієнтуватися у ділових відносинах.

Сучасний студент має формувати чуття мови, самовдосконалюватися, прагнути до знань, контактувати з фахівцями, які досконало знають наукову мову. Зважаючи на російськомовну специфіку південного регіону України, основними завданнями вивчення української мови здобувачами різних спеціальностей вбачаємо, по-перше, у подоланні індиферентного, а часом і негативного ставлення до курсу, практичного опанування мови, а також активізація пасивних знань, набутих у школі. ***Вивчаючи курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)», використовують 2 основні моделі змішаного навчання.***

Розглянемо ротаційну модель (англ. *StationRotationModel*) «змішаного навчання». За цієї моделі поділяємо академічну групу на

підгрупи так, що з однією підгрупою можна вивчати певну тему, в той час як інша – самостійно працює за комп'ютерами, а ще одна підгрупа – взаємодіє в команді і разом вирішує поставлені завдання. Усі підгрупи виконують взаємопов'язану роботу, відштовхуючись від особистих потреб/рівнів кожного здобувача вищої освіти.

Приклад проведення заняття за ротаційною моделлю з теми «Культура наукової і професійної української мови» у Миколаївському національному аграрному університеті.

Перша підгрупа разом із науково-педагогічним працівником вивчають основні дефініції: наукова лексика, термін, термінологія, терміносистема, професіоналізм, професійний жаргонізм, фразеологізм, тематичне членування термінів, способи творення термінів, термін-запозичення, синоніми, антоніми, багатозначні слова.

Друга підгрупа самостійно працює за комп'ютерами, готуючи презентацію професії, яку освоює, навчаючись в університеті. Попередньо викладач поставив проблемні питання, на які здобувачі вищої освіти мають відповісти у презентації.

Третя підгрупа – взаємодіє в команді, пам'ятаючи, що найбільшою розкішшю на світі є розкіш людського спілкування й готується до рольової гри «Зустріч з професією».

Використовуючи ротаційну модель в освітньому процесі вдається поглибити словниковий запас здобувачів вищої освіти; влучно, доцільно, доречно використовувати наукову фахову лексику; надавати перевагу власне українським термінам у побудові думок; добирати відповідні синонімічні, антонімічні варіанти для пояснення мовних ситуацій; працювати зі словниками та в Інтернет-мережі для поглиблення фахової компетентності; інтегрувати фахові й філологічні знання здобувачів вищої освіти; сприяти формуванню наукового мислення.

Ця модель має такі особливості:

- здобувачі вищої освіти переміщуються в навчальній аудиторії за певний проміжок часу між різними освітніми «станціями»;

- хоча б одна підгрупа (наприклад, якщо в групі 25 здобувачів, то до однієї підгрупи входить 6-7 здобувачів) повинна виконувати завдання он-лайн, інші – працювати над проектом;

- здобувачі вищої освіти мають пройти усі «станції» під час заняття.

Розглянемо модель «Flex» (англ. *FlexModel*) «змішаного навчання». Приклад проведення заняття за моделлю «Flex» з теми «Особливості використання числівників у професійному мовленні. Особливості запису цифрової інформації».

Попередньо здобувачі вищої освіти ознайомилися із теоретичними засадами вищезазначеної теми, які було підготовлено викладачами та розміщено на сайті університету у системі Moodle (логічно структурований та комплектний освітньо-методичний матеріал, що покращує умови для самостійного опанування дисципліни). Під час

проведення заняття кожен здобувач вищої освіти працює за планшетом, ноутбуком, смартфоном тощо. Усе виглядає дуже хаотично, але коли ви запитаете когось із здобувачів, що вони роблять, ви почуєте відповідь, що вони працюють над орфографічним, лексичним, граматичним завданнями. Усі здобувачі мають власний «плей-лист» активності, який вони мають виконати за певний час. Коли щось не зрозуміло, вони можуть запитати свого одногрупника чи викладача. Водночас науково-педагогічні працівники спостерігають за ситуацією і запрошують підгрупи здобувачів для обговорення матеріалу, який вони не зрозуміли.

Особливістю цієї моделі є те, що основою цієї моделі є он-лайн-навчання, кожен здобувач має свій гаджет і можливість самостійно закріплювати свої знання на практиці.

Здобувачі вищої освіти мають можливість бути максимально мобільними і враховувати свої потреби для вивчення теми. Кожен здобувач має індивідуальний графік і завдання. Зі здобувачами працюють доцент і асистент, перший проводить персональні зустрічі з групами здобувачів, які щось не зрозуміли або ж мають труднощі з виконанням завдання, а другий – відповідає на будь-які запитання здобувачів вищої освіти під час роботи.

Отже, моделі «змішаного навчання» сприяють швидкому засвоєнню фахових дисциплін, знань із фундаментальних наук, дозволяють орієнтуватися у професійній діяльності. Майбутній спеціаліст вчиться працювати із науковою лексикою, вирішує важливі мовні проблеми, пов'язані із труднощами слововживання, секретами ділового мовлення і професійного спілкування, достеменно оволодіває законами лексичної сполучуваності слів тощо.

Подібні моделі «змішаного навчання» сприяють формуванню комунікативної культури у сфері професійного мовлення, а також поглибленню навичок практичного володіння мовою в обсязі тематики, зумовленої фаховими потребами, задовольнити які сьогодні можуть нові форми, методи, шляхи здобуття глибоких професійних знань завдяки використанню інноваційних методик змішаного навчання.

Використання інноваційних методик змішаного навчання допомагає здобувачам вищої освіти засвоїти особливості професійного мовлення на граматичному, лексичному, орфографічному, фразеологічному та стилістичному рівнях.